

USNESENÍ

Krajský soud v Plzni rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Emilie Štěpánkové a soudců JUDr. Věry Oravcové, Ph.D. a Mgr. Ivana Šindlera ve věci

žalobců: a) **E. V.**, narozený dne _____
bytem _____
b) **Ing. J. A.**, narozená dne _____
bytem _____
oba zastoupení advokátem Mgr. Miroslavem Kučerkou
sídlem Národní 416/37, 110 00 Praha 1

proti
žalovanému: **M. H.** narozený dne _____
bytem _____ Jovice
zastoupený advokátem JUDr. Danielem Balounem
sídlem Václavská 12, 339 01 Klatovy

o určení vlastnictví

o odvolání žalovaného proti rozsudku Okresního soudu v Klatovech ze dne 5. 9. 2019,
č. j. 6 C 39/2017-257

takto:

Rozsudek soudu prvního stupně se zrušuje a věc se vrací tomuto soudu k dalšímu řízení.

Odůvodnění:

1. Napadeným rozsudkem soud prvního stupně určil, že účastníci jsou spoluvlastníky blíže specifikovaných pozemků, zapsaných na LV č. _____ v k.ú. Sobětice u Klatov, a to žalobce se spoluvlastnickým podílem 27/100 a žalobkyně a žalovaný každý se spoluvlastnickým podílem 36,5/100, a žádnému z účastníků nepřiznal právo na náhradu nákladů řízení.
2. Proti výrokům rozsudku podal včasné odvolání žalovaný, který předně namítal nepřezkoumatelnost rozsudku, neboť z něj nelze zjistit, ze kterých důkazů soud prvního stupně učinil skutková zjištění, kdy z odůvodnění rozsudku není často zřejmé, co je důkaz a co pouhé vyjádření, popř. interpretace soudu. Dále namítal nesprávná skutková zjištění, kdy důkazy nebyly hodnoceny v jejich vzájemné souvislosti, v některých případech nebyly důkazy hodnoceny ani jednotlivě, když bylo přihlédnuto pouze k té části důkazu, která svědčila ve prospěch žalobců, a nebyla respektována smluvní vůle stran. Otázce naléhavého právního zájmu na požadovaném určení nebyla věnována patřičná pozornost. Pokud bylo prokázáno a učiněno nesporným, že žalovaný nabyl předmětný pozemek ještě před uzavřením smlouvy o sdružení, a podle této smlouvy bylo sdružení založeno za účelem nabytí pozemku, pak jediný možný způsob, jakým lze tohoto účelu dosáhnout, je převod pozemku ze žalovaného na členy sdružení. A pokud k převodu nedošlo, pak se členové sdružení měli převodu domáhat žalobou na plnění. Žaloba na určení tak není opodstatněná a naléhavý právní zájem není dán. Posuzování věcné stránky v daném případě vyžaduje zvlášť pečlivé přihlížení ke všemu, co vyšlo za řízení najevo, neboť pod vlivem sugestivní rétoriky žalobců není snadné rozklíčovat události, k nimž došlo před 20 lety, a

vůli, kterou účastníci tehdy měli, a lze sklouznout ke zkresleným závěrům. Žalobci tvrdí, že pozemek převedl Pozemkový fond ČR na fyzickou osobu, která byla členem sdružení, jehož účelem bylo nabytí tohoto pozemku, přičemž členové sdružení měli od počátku úmysl tento pozemek nabýt do spoluvlastnictví. Žalovaný tvrdí opak, tj. že v době, kdy Pozemkový fond ČR převedl pozemek na fyzickou osobu, zde ještě nebylo sdružení, jehož účelem by bylo nabytí tohoto pozemku, přičemž osoby, s nimiž nabyvatel konzultoval nabytí pozemku, neměly od počátku úmysl tento pozemek nabýt do spoluvlastnictví. Soud se přiklonil k první variantě žalobců na základě smlouvy o sdružení 2, kterou retroaktivně vztáhl i na období před jejím uzavřením. Tím se však dostal do rozporu s ostatními důkazy a s tehdy projevenou vůlí účastníků. Nebyl doložen žádný doklad, jímž by se žalobce, Ing. A¹, popř. pozůstalá manželka, nebo pan L² vlastnický hlásili k pozemku, a ani nebyl doložen doklad o tom, že by před převodem pozemku Pozemkovým fondem ČR tyto osoby projevily vůli nabýt pozemek do podílového spoluvlastnictví. Předložené listiny hovoří o opaku. Žalovaný dále namítal nesprávné právní posouzení věci, kdy soud nesprávně aplikoval § 834 obč. zák., neboť v době převodu pozemku Pozemkovým fondem ČR zde žádná smlouva o sdružení, jehož účelem by bylo nabytí tohoto pozemku, nebyla. Pokud zde takové sdružení nebylo, logicky zde nemohla být ani společná činnost jeho členů, která by vedla k naplnění účelu tohoto sdružení. Soud dále nesprávně aplikoval i § 559 a § 578 obč. zák. Podle čl. II smlouvy o sdružení 1 (ze dne 11. 6. 1998) bylo totiž sdružení založeno na dobu určitou za účelem soustředění finančních prostředků účastníků pro postoupení pohledávky od M³ P⁴, a v čl. XVI písm. a) bylo výslovně sjednáno, že činnost sdružení končí dosažením cíle společné činnosti uvedeného v čl. II. Nejenže tedy šlo o zcela jiné sdružení, které mělo jiný okruh účastníků a jiný účel než sdružení 2, ale nejpozději k 13. 6. 1998 (viz smlouva o postoupení pohledávky uzavřená s panem P⁵) ukončilo svoji činnost, tj. došlo k úplnému zániku závazků vzešlých ze smlouvy o sdružení. K převodu předmětného pozemku Pozemkovým fondem ČR došlo až za dva roky (10. 4. 2000) poté, co sdružení bylo takto rozpuštěno. Tudíž ani odkazem na toto sdružení 1 není možno naplnit dikci § 834 obč. zák. Nelze tedy uvažovat o jakémsi prodloužení doby trvání sdružení 1, protože taková dohoda (o prodloužení) je možná jen před uplynutím doby, na níž byla smlouva o sdružení původně uzavřena. A k takové dohodě objektivně nemohlo v daném případě dojít, protože k 13. 6. 1998 účastníci sdružení 1 o předmětném pozemku vůbec nemohli vědět. Pokud následně žalobce, žalovaný, Ing. A¹ a pan L² nějaké věci spolu konzultovali, neodvítalo se to již v režimu smlouvy o sdružení. Soud tak nesprávně zaměňuje sdružení 1 a sdružení 2, resp. tato sdružení spojuje, nesprávně odvozuje dobu trvání sdružení 1 od majetkového vypořádání, nesprávně uvádí, že účastníci sdružení se dohodli na koupi pozemku, že žalovaný jednal za sdružení, že pan L² vystoupil ze sdružení apod.

3. Odvolací soud přezkoumal napadený rozsudek podle § 212 a násl. o. s. ř. včetně řízení, které předcházelo jeho vydání, přihlédl k obsahu odvolání, a aniž musel ve věci nařídít jednání (§ 214 odst. 2 písm. d) o. s. ř.), dospěl k závěru, že dosud nejsou splněny podmínky pro potvrzení ani změnu napadeného rozsudku.
4. Povinnost soudů rozsudky odůvodnit způsobem zakotveným v § 157 odst. 2 o. s. ř. je jedním z principů řádného a spravedlivého procesu vyplývajícího z čl. 36 a násl. Listiny základních práv a svobod, z čl. 1 Ústavy České republiky a z čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu z 30. 3. 2010, sp. zn. 32 Cdo 4455/2009, nálezy Ústavního soudu z 20. 6. 1995, sp. zn. III. ÚS 84/94, a z 3. 9. 2009, sp. zn. III. ÚS 346/09). Rozhodnutí, které nerespektuje zásady uvedené v citovaném ustanovení, je nepřezkoumatelné (pro nesrozumitelnost nebo nedostatek důvodů). O nepřezkoumatelný rozsudek jde též tehdy, jestliže postrádá zdůvodnění, proč soud neprovedl navržené důkazy. Tzv. opomenuté důkazy, tj. důkazy, o nichž v řízení nebylo soudem rozhodnuto, případně důkazy, jimiž se soud při postupu podle § 132 o. s. ř. (podle zásady volného hodnocení důkazů) nezabýval, téměř vždy založí nejen nepřezkoumatelnost vydaného rozhodnutí, ale současně též jeho protiústavnost. Přitom platí, že soud je povinen se v písemném vyhotovení rozsudku výslovně vypořádat i s tím, proč nečiní žádná zjištění z provedených důkazů, a uvést, o které

důkazy jde (srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu z 24. 3. 2005, sp. zn. 29 Odo 817/2003, a z 21. 2. 2006, sp. zn. 29 Odo 246/2006, dále nálezy Ústavního soudu z 16. 2. 1995, sp. zn. III. ÚS 61/94, z 8. 1. 2003, sp. zn. I. ÚS 413/02, a z 3. 9. 2009, sp. zn. III. ÚS 2012/08). V těchto případech nejsou splněny předpoklady pro opakování dokazování nebo jeho doplňování odvolacím soudem a nezbyvá, než takové rozhodnutí podle § 219a odst. 1 písm. b) o. s. ř. zrušit.

5. Odvolací soud je předně nucen konstatovat, že napadené rozhodnutí je nepřezkoumatelné pro nedostatek důvodů. Soud prvního stupně především neprovedl celou řadu navržených důkazů (listiny na č. l. 48 až 67, 75, 85, 106, 110, 117, spisem ve věci dědictví po Ing. A _____ a výslechem svědka Ladmana). Soud sice není povinen provést všechny účastníky navržené důkazy, zvláště pokud jimi mají být prokazovány skutečnosti právně nevýznamné, již prokázané jinými důkazy či nesporné, musí ale o nepřipuštění důkazu vždy rozhodnout (§ 120 odst. 1 o. s. ř.) a v rozhodnutí odůvodnit, proč důkaz neprovedl. Soud prvního stupně nerozhodl o nepřipuštění navržených důkazů a tento svůj procesní postup ani v rozsudku nezduvodnil (kromě důkazů dědickým spisem a výslechem svědka L _____). Tím zatížil rozsudek nepřezkoumatelností a řízení vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Zejména výslechem svědka L _____ i mohly být zjištěny skutečnosti týkající se existence dohody účastníků sdružení o převodu předmětného pozemku na žalovaného za získané restituční nároky na náhrady za nevydané pozemky P _____ a M: _____ a další relevantní okolnosti případu.
6. Soud prvního stupně dále nevyložil, zda a jaká skutková zjištění učinil z několika provedených důkazů (listiny na č. l. 20 p.v., 216, 244, 250), tedy tyto důkazy v odůvodnění rozsudku opomněl. V této souvislosti je třeba poukázat především na to, že byt' účastníci učinili nesporným, že předmětné pozemky vznikly rozdělením původního pozemku parc. č. _____ toto shodné tvrzení účastníků zcela nekoresponduje s geometrickým plánem č. 186-110/2004 (č. l. 20 p.v.), neboť v něm jako nově vzniklé pozemky nejsou uvedeny pozemky parc. č. _____, _____, _____ a 55/88, přičemž ve výpisu z katastru nemovitostí LV 5343 jsou jako nabývací tituly kromě smlouvy o převodu pozemků ze dne 14. 4. 2000 dále uvedeny smlouva kupní ze dne 6. 9. 2006 a smlouva darovací ze dne 18. 10. 2016, k nimž však účastníci ničeho netvrdili, a měli tak být v tomto směru soudem vyzváni k upřesnění skutkových tvrzení.
7. Dále je třeba poukázat na to, že základem rozhodnutí soudu je podle § 153 odst. 1 o. s. ř. zjištěný skutkový stav věci. Skutková zjištění (zjištění skutkového stavu) jsou v občanském soudním řízení výsledkem provedení důkazů (§ 122 o. s. ř.) a jejich hodnocení (§ 132 o. s. ř.). Skutková zjištění z důkazu může soud učinit, jen pokud důkaz řádně provedl. Podle § 122 odst. 1 o. s. ř. provádí soud dokazování při jednání. Provedení důkazu listinou upravuje ustanovení § 129 odst. 1 o. s. ř. třemi možnými způsoby; soud při jednání buď listinu, nebo její část přečte nebo sdělí její obsah, případně předloží účastníkům k nahlédnutí, je-li to postačující. Způsob provedení důkazu musí jednoznačně vyplývat z protokolu o jednání. V této souvislosti je nutno konstatovat, že skutková zjištění soudu prvního stupně nemají oporu v provedeném dokazování, neboť při hodnocení důkazů vzal v úvahu v rozporu s § 132 o. s. ř. skutečnosti, které z provedených důkazů nevyplývaly, resp. svá skutková zjištění založil na důkazech, které vůbec neprovedl. Konkrétně se jedná o listinné důkazy, založené ve spise na č. l. 48 až 67, 75 a 85, ze kterých soud prvního stupně v odůvodnění rozsudku činil skutková zjištění, přestože tyto listiny k důkazu provedeny nebyly, když z obsahu protokolů o jednání tato skutečnost nevyplývá. Soud dále pochybil, pokud v odůvodnění rozsudku v podstatě jen reprodukoval výpovědi účastníků (konstatoval, co „vedlí“), aniž by uvedl, zda a jaká činí z těchto výpovědí skutková zjištění a jakými úvahami se při jejich hodnocení řídil.
8. V této souvislosti je nutno poukázat na další pochybení soudu prvního stupně, který za situace, kdy se v důsledku technické závady diktafonu nezachoval záznam jednání dne 17. 8. 2017, při kterém byla vyslechnuta žalobkyně, nepostupoval v souladu s § 26 odst. 3 vyhlášky č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, a neprovedl opětovný výslech žalobkyně (ani nevyhotovil protokol o rekonstrukci této části spisu) a namísto toho činil skutková zjištění z podání zástupce žalobců, kterým soudu sdělil obsah účastnické výpovědi žalobkyně, aniž by

bylo zřejmé, že např. měl k dispozici nahrávku této výpovědi.

9. Soud prvního stupně dále řádně neodůvodnil, jak věc posoudil po právní stránce, zejména jednoznačně neuvedl k jakému okamžiku a na základě jaké právní skutečnosti má za to, že se žalobce, žalovaný a právní předchůdce žalobkyně Ing. A. _____ (případně i navržený svědek L. _____) stali podílovými spoluvlastníky pozemku parc. č. _____, tedy zda již k okamžiku zápisu žalovaného do katastru nemovitostí na základě smlouvy o převodu pozemku č. 1RP00/03 ze dne 17. 1. 2000, uzavřené mezi Pozemkovým fondem ČR a žalovaným, jako majetku získaného při výkonu společné činnosti v rámci původní smlouvy o sdružení ze dne 11. 6. 1998, anebo až následně na základě smlouvy o sdružení, uzavřené žalobcem, žalovaným a Ing. A. _____ v blíže nezjištěné době „nejdříve v lednu 2001“. Toto právní posouzení může přitom mít význam i pro posouzení aktivní věcné legitimace na straně žalobkyně, která podle usnesení Okresního soudu Plzeň-jih ze dne 6. 12. 2016, č. j. 12 D 132/2004-214, nabyla „práva a povinnosti (zůstavitele Ing. J. _____ A. _____ CSc.) vyplývající ze smlouvy o sdružení uzavřené mezi zůstavitelem, E. _____ V. _____ a M. _____ dne 11. 6. 1998 název sdružení B _____, založeného za účelem nabytí pozemku v katastrálním území Sobětice u Klatov“, tedy zřejmě práva a povinnosti ze smlouvy o sdružení v pořadí druhé, uzavřené v blíže nezjištěné době „nejdříve v lednu 2001“, nikoli ze smlouvy o sdružení uzavřené dne 11. 6. 1998.
10. V této souvislosti soud prvního stupně též řádně nevysvětlil, jakým způsobem postupoval při výkladu ujednání v obou smlouvách o sdružení, o jejichž obsahu lze mít pochybnosti, zejména pokud jde o čl. II, V odst. 1, X a XVI, XVII odst. 2 a XVIII smlouvy o sdružení ze dne 11. 6. 1998, kdy z těchto ujednání na jedné straně vyplývá omezení trvání smlouvy na dobu do dosažení účelu sdružení, tj. soustředění finančních prostředků na odkup restitučního nároku M. P. _____, na druhou stranu však i možnost získání nemovitého majetku výkonem společné činnosti. V této souvislosti lze poukázat na judikaturu Nejvyššího soudu, který již v rozsudku ze dne 26. 11. 1998, sp. zn. 25 Cdo 1650/98, vysvětlil, že jazykové vyjádření právního úkonu zachycené ve smlouvě musí být nejprve vykládáno prostředky gramatickými (z hlediska možného významu jednotlivých použitých pojmů), logickými (z hlediska vzájemné návaznosti použitých pojmů) či systematickými (z hlediska řazení pojmů ve struktuře celého právního úkonu). Kromě toho soud posoudí na základě provedeného dokazování, jaká byla skutečná vůle stran v okamžiku uzavírání smlouvy, přičemž podmínkou pro přihlídnutí k vůli účastníků je to, aby nebyla v rozporu s tím, co plyne z jazykového vyjádření úkonu. Výkladem tak lze zjišťovat pouze obsah právního úkonu, nelze jím projev vůle doplňovat. Při nemožnosti zjištění hlediska subjektivního (úmysl jednajících či jednajících), tak přichází na řadu hlediska objektivní. Vždy (jak hlediska subjektivní, tak objektivní) se však musí brát náležitý zřetel ke všem okolnostem souvisejícím s projevem vůle (srov. rozsudky ze 14. 12. 2005, sp. zn. 29 Odo 1033/2004, z 20. 12. 2010, sp. zn. 23 Cdo 4119/2007, a z 30. 8. 2011, sp. zn. 23 Cdo 3404/2008). Ústavní soud pak zdůraznil, že text smlouvy je toliko prvotním přiblížením se k významu smlouvy, který si chtěli její účastníci svým jednáním stanovit. Doslovný výklad textu smlouvy může, ale nemusí být v souladu s vůlí jednajících stran. Směřuje-li vůle smluvních stran k jinému významu a podaří-li se vůli účastníků procesem hodnocení skutkových a právních otázek ozřejmit, má shodná vůle účastníků smlouvy přednost před doslovným významem textu jimi formulované smlouvy. Vůli je nutno dovozovat z vnějších okolností spojených s podpisem a realizací smluvního vztahu, zejména z okolností spojených s podpisem smlouvy a následným jednáním účastníků po podpisu smlouvy (srov. náleze ze 14. 4. 2005, sp. zn. I. ÚS 625/2003). Soud prvního stupně se těmito závěry důsledně neřídil, když nevysvětlil, jaké výkladové prostředky při posouzení obsahu obou smluv o sdružení použil, a především nezkoumal skutečnou vůli stran v okamžiku uzavírání smluv a nezabýval se okolnostmi, z nichž by bylo možno ji dovodit, kdy k těmto okolnostem neprovedl ani podrobnější dokazování a neúplně tak zjistil skutkový stav věci. Neověřil-li skutečnou vůli smluvních stran, je jeho posouzení neúplné, a tedy nesprávné, v rozporu s § 35 odst. 2 obč. zák.
11. Odvolací soud považuje dále za vhodné poukázat na závěry judikatury Nejvyššího soudu, podle které sdružení nemůže být samo účastníkem právních vztahů a pouze jeho účastníci, kteří v

souvislosti s činností sdružení jednají, nabývají práva a odpovídají za závazky, přičemž majetek získaný při výkonu společné činnosti se stává spoluvlastnictvím všech účastníků (§ 834 obč. zák.); nemůže být získán do vlastnictví sdružení, ale pouze jeho jednotlivých členů. Podíly na majetku získaném společnou činností jsou stejné, pokud smlouva neurčuje jinak (§ 835 odst. 1 obč. zák.). Do katastru nemovitostí se pak promítá pouze vlastní nabývací titul (např. kupní smlouva) a nikoli smlouva o sdružení reflektující obligační (nikoliv věcněprávní) vztah mezi členy sdružení. Při nabývání věcí „sdružením“ tedy vzniká spoluvlastnictví všech členů sdružení (jako obligační vztah v rozsahu podílu určeného smlouvou), opravňující je k užívání takové věci, přičemž pro vypořádání spoluvlastnictví v případě ukončení (vystoupení) jednoho ze členů vícečlenného sdružení nebo rozpuštění (zániku) takového vícečlenného sdružení, je rozhodující smluvně dohodnutý způsob vypořádání spoluvlastnictví k takové věci (srov. např. rozsudek ze dne 15. 10. 2019, sp. zn. 22 Cdo 3198/2018 a v něm citovaná rozhodnutí).

12. Pro úplnost odvolací soud dodává, že soud prvního stupně před skončením prvního jednání ve věci dne 4. 5. 2017 podle obsahu protokolu o jednání účastníkům neposkytl poučení o koncentraci řízení ve smyslu § 118b o. s. ř. Aby účinky koncentrace nastaly, je nutné, aby se účastníkům dostalo řádného poučení o tom, že řízení je koncentrováno, jednak v předvolání k prvnímu jednání, jednak před jeho skončením (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze 4. 9. 2013, sp. zn. 31 Cdo 4616/2010, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 98/2013). Protože soud nesplnil tuto svoji poučovací povinnost, účinky koncentrace řízení podle § 118b o. s. ř. skončením prvního jednání nenastaly a účastníci tak z tohoto pohledu nejsou v dalším řízení omezeni v tvrzení rozhodných skutečností a označení důkazů k jejich prokázání. Tyto důsledky absence poučení již nebylo možno v dalším řízení zhojit dodatečným poskytnutím poučení při jednání dne 5. 9. 2019.
13. Vzhledem ke shora uvedenému odvolací soud napadený rozsudek zrušil podle § 219a odst. 1 písm. a), b) o. s. ř. a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení. V něm soud prvního stupně odstraní shora uvedená procesní pochybení, zejména opětovně vyslechne žalobkyni a provede dosud neprovedené navržené důkazy, popř. rozhodne o jejich nepřipustění a v novém rozhodnutí ve věci odůvodní tento svůj postup. Účastníkům umožní ke sporným otázkám tvrdit rozhodné skutečnosti a uplatnit důkazy k jejich prokázání po splnění poučovací povinnosti podle § 118a o. s. ř., vyjde-li potřeba takového poučení při jednání najevo. Bez tohoto poučení by soud nemohl své rozhodnutí založit na závěru, že účastník přítomný při jednání neunesl břemeno tvrzení či důkazní břemeno (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 4240/2009). Poté ve věci znovu rozhodne na základě skutkových tvrzení účastníků a provedených důkazů a rozsudek řádně odůvodní v souladu s § 157 odst. 2 o. s. ř. tak, aby byl přezkoumatelný, včetně řádného zhodnocení všech důkazů a právního posouzení věci. Bude se přitom řídit závěry judikatury Nejvyššího soudu k projednávané problematice. Vypořádá se také se všemi námitkami žalovaného v jeho odvolání.

Poučení:

Proti tomuto rozhodnutí není odvolání ani dovolání přípustné.

Plzeň 18. května 2020

JUDr. Emilie Štěpánková v. r.
předsedkyně senátu

